

Η λογική και η αμεροληψία του Ελληνικού προγράμματος

Από τον [Ολιβιέ Μπλανσάρ](#)

Για να ορθοποδήσει η Ελλάδα χρειάζεται δύο πράγματα. Πρώτον, ένα μικρότερο βάρος από δάνεια. Δεύτερον, μια βελτιωμένη οικονομική ανταγωνιστικότητα. Το νέο πρόγραμμα απευθύνεται και στα δύο.

Η μείωση του χρέους

Μερικές χώρες μπόρεσαν και ξεχρέωσαν βαριά δημόσια χρέη. Αυτές που το πέτυχαν, το κατάφεραν με βιώσιμη υψηλή ανάπτυξη. Όμως, στην περίπτωση της Ελλάδος, ήταν ξεκάθαρο ότι η υψηλή ανάπτυξη –πόσο μάλλον η βιώσιμη υψηλή ανάπτυξη- δεν θα έρχονταν αρκετά σύντομα. Το χρέος έπρεπε να επαναδιαπραγματευθεί.

Η διαδικασία ήταν μακρά και τρικυμιώδης. Όπως και να 'χει, η διαπραγμάτευση μεταξύ πιστωτών και οφειλετών σπάνια είναι ιστορία με αγάπες και λουλούδια. Στην πορεία, οι ξένοι πιστωτές συχνά κακολογούνται στην Ελλάδα σαν κακοποιά στοιχεία –πλούσιες τράπεζες, που θα μπορούσαν και που θα έπρεπε να είναι διατεθειμένες να υποστούν κάποιες απώλειες. Αλλά σε τελική ανάλυση οι τράπεζες ανήκουν στον κόσμο, με ένα μέρος του που αποταμιεύει για τη σύνταξη του, και που είδε τις τραπεζικές του μετοχές να χάνουν την αξία τους.

Εν κατακλείδι, η συμφωνία για τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα (PSI) –η μεγαλύτερη επαναδιαπραγμάτευση δημόσιου χρέους στην ιστορία- μείωσε το βάρος του χρέους κάθε άνδρα, γυναίκας και παιδιού κατά €10.000 μέσο όρο, μια ευμεγέθους συνεισφορά εκ μέρους των ξένων αποταμιευτών.

Τώρα η Ελλάδα πρέπει να κάνει τη δική της κίνηση –με βιώσιμη πολιτική δέσμευση για την εφαρμογή των δύσκολων αλλά χρήσιμων δημοσιονομικών, οικονομικών και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που συμφωνήθηκαν σαν μέρος του προγράμματος που στηρίζεται από τους εταίρους της Ελλάδος στη ζώνη του Ευρώ και το ΔΝΤ. Αναμφίβολα, το έργο είναι βαρύ. Αποτελεί όμως και μια ευκαιρία –για την εκμετάλλευση του οικονομικού ανοίγματος που δημιουργήθηκε από ιδιωτικούς και δημόσιους πιστωτές. Θα αδράξει την ευκαιρία η Ελλάδα;

Η διόρθωση των οικονομικών του δημοσίου

Πρώτον, πρέπει να μειώσει περισσότερο το δημοσιονομικό της έλλειμμα, διαφορετικά θα εκμηδενιστεί η πρόοδος που επιτεύχθηκε πρόσφατα με το χρέος. Η δημοσιονομική προσπάθεια που έχει επιτευχθεί είναι πραγματικά εντυπωσιακή, μειώνοντας το πρωτογενές έλλειμμα από 10 τοις εκατό σε λιγότερο από 3 τοις εκατό. Η μείωση και η κεφαλαιοποίηση του χρέους θα βοηθήσει στη μείωση των πληρωμών τόκων, αλλά αυτό δεν αρκεί από μόνο του να κλείσει την τρύπα στα δημόσια οικονομικά.

Η Ελλάδα ακόμη παρουσιάζει πρωτογενές έλλειμμα και σύντομα θα χρειαστεί να παρουσιάσει πρωτογενές πλεόνασμα. Θα χρειαστεί να περικοπούν πολλές δαπάνες. Όσον αφορά τη φορολογία, λόγω των σκληρών μέτρων που πρέπει να παρθούν, το πρόγραμμα επικεντρώνεται στην αμεροληψία, δηλαδή στη διασφάλιση ότι ο πλούσιος κόσμος θα πληρώσει το δίκαιο μερίδιο που του αναλογεί.

Μείωση του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών

Εξίσου ή ίσως πιο σημαντικά, η Ελλάδα πρέπει να μειώσει το έλλειμμα των τρεχουσών συναλλαγών της. Για δύο διαφορετικούς λόγους. Πρώτον, καμία χώρα δεν μπορεί να παρουσιάζει ένα μεγάλο έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών και να δανείζεται από τον υπόλοιπο κόσμο για πάντα. Δεύτερον, καθώς η οικονομική λιτότητα συρρικνώνει την εσωτερική ζήτηση, ο μόνος τρόπος για να επιστρέψει στην ανάπτυξη είναι να βασιστεί περισσότερο στην εξωτερική ζήτηση για να μειώσει το έλλειμμα των τρεχουσών συναλλαγών.

Και η Ελλάδα έχει ακόμη ένα πολύ μεγάλο έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών, κοντά στο 10 τοις εκατό του ΑΕΠ, παρά το συρρικνωμένο επίπεδο παραγωγής. Δεν είναι μυστικό ότι για να μειώσει μια χώρα το έλλειμμα των τρεχουσών της συναλλαγών πρέπει να γίνει πιο ανταγωνιστική, να πουλάει περισσότερα πράγματα στο εξωτερικό και να αγοράζει λιγότερα πράγματα από το εξωτερικό. Αυτή τη στιγμή η Ελλάδα εξάγει μόνο το 14 τοις εκατό των αγαθών που παράγει.

Αλλά κατά πόσο πρέπει να βελτιώσει η Ελλάδα την ανταγωνιστικότητά της; Είναι δύσκολο να πούμε με σιγουριά, αλλά αυτό που φαίνεται ότι απαιτείται είναι μια βελτίωση της ανταγωνιστικότητας –ή πραγματική υποτίμηση- περίπου κατά 20 τοις εκατό.

Στρατηγική για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας

Υπάρχουν δύο τρόποι για να γίνει κάποιος ανταγωνιστικός: είτε να γίνει πιο παραγωγικός, είτε να μειώσει μισθούς και κόστη που δεν σχετίζονται με τη μισθοδοσία. Ο πρώτος τρόπος

είναι πολύ πιο ελκυστικός. Αλλά δεν υπάρχει μαγικό ραβδί. Ενώ πολλοί τομείς στην Ελλάδα παρουσιάζουν μεγάλο χάσμα παραγωγικότητας, οι απαραίτητες μεταρρυθμίσεις περιλαμβάνουν νομοθετικές αλλαγές και αλλαγές συμπεριφοράς, και καμιά τους δεν επιτυγχάνεται εύκολα. Το πρόγραμμα που σχεδιάστηκε με την Ελληνική Κυβέρνηση κάνει μεγάλες προσπάθειες να εντοπίσει που και πως μπορεί να επιτευχθεί πρόοδος. Ο κατάλογος είναι μακρύς, η εφαρμογή δύσκολη, τα αποτελέσματα αβέβαια, και όπως και νάχει δεν θα τα δούμε σύντομα.

Αυτό μας αφήνει με τις μειώσεις των σχετικών μισθών, τουλάχιστον μέχρι να αρχίσει η υψηλότερη παραγωγικότητα. Σε χώρες με ευέλικτες συναλλαγματικές ισοτιμίες, αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την υποτίμηση του νομίσματος. Σε χώρες που αποτελούν μέρος μια ζώνης με κοινό νόμισμα, αυτό πρέπει να επιτευχθεί με τη μείωση των ονομαστικών μισθών και τιμών. Για χρόνια, στην Ελλάδα οι μισθοί αυξάνονταν γρηγορότερα από την αύξηση της παραγωγικότητας, κάνοντας το πρόβλημα πιο πολυσύνθετο. Τα κόστη ανά μονάδα παραγωγής -που είναι σημαντική μονάδα μέτρησης της παραγωγικότητας- αυξήθηκαν περισσότερο από 35 τοις εκατό στο διάστημα 2000-10, σε σύγκριση με λιγότερο από 20 τοις εκατό στη ζώνη του Ευρώ. Αυτό πρέπει να διορθωθεί.

Ο καλύτερος τρόπος προς τα εμπρός θα μπορούσε να είχε επιτευχθεί με διαπραγμάτευση μεταξύ των κοινωνικών εταίρων για τη μείωση μισθών και τιμών. Αυτό δεν έγινε. Το πρόγραμμα προσπαθεί να επιταχύνει τη διαδικασία, ενώ παράλληλα προστατεύει τους πιο ευάλωτους. Η σκληρή πραγματικότητα είναι ότι αυτή η προσαρμογή πρέπει να γίνει ούτως ή άλλως, διαφορετικά η ανταγωνιστικότητα δεν θα βελτιωθεί, η ζήτηση δεν θα αυξηθεί, το έλλειμμα των τρεχουσών συναλλαγών θα συνεχιστεί και η ανεργία θα παραμείνει σε υψηλά επίπεδα. Όσο πιο γρήγορα γίνει, τόσο πιο ανώδυνη θα είναι.

Δεν υπάρχουν βιώσιμες εναλλακτικές

Υπήρχαν λιγότερο επώδυνες εναλλακτικές; Δεν νομίζω ότι υπήρχαν ή ότι υπάρχουν.

Για παράδειγμα, η ιδέα που μερικές φορές κυκλοφορεί ότι δηλαδή τα μεγάλα έργα υποδομής μπορεί να τονώσουν την ανάπτυξη, να αυξήσουν την παραγωγικότητα και να βελτιώσουν τις οικονομικές και τις τρέχουσες συναλλαγές είναι φαντασιώδης. Το πρόβλημα στην Ελλάδα δεν είναι κυρίως πρόβλημα φυσικής υποδομής. Έργα που θα χρηματοδοτούνταν με δημόσια κονδύλια θα είχαν μικρή βραχυπρόθεσμη συνεισφορά στην ανάπτυξη, θα χειροτέρευαν το δημοσιονομικό έλλειμμα, και μόνο θα καθυστερούσαν την αναπόφευκτη προσαρμογή.

Τι θα γίνονταν αν η Ελλάδα έφευγε από τη ζώνη του Ευρώ; Η έξοδος από το Ευρώ μαζί με μια βαθιά υποτίμηση θα μπορούσε να πετύχει τη σχετική συρρίκνωση μισθών και τιμών που χρειάζεται η Ελλάδα, και θα το πετύχαινε πιο γρήγορα. (Σημείωση: η σχετική συρρίκνωση μισθών και τιμών δεν θα αποφεύγονταν, απλά θα γίνονταν γρηγορότερα). Όντως, αν η Ελλάδα είχε το δικό της νόμισμα από την αρχή αυτό σίγουρα θα ήταν μέρος του προγράμματος. Όμως, η Ελλάδα είναι μέρος της ζώνης του Ευρώ. Και, αν αφήσουμε απ' έξω το υψηλό κόστος της μη συμμετοχής στη ζώνη του Ευρώ, οι αποδιαρθρώσεις από μια άτακτη έξοδο –από την κατάρρευση του νομισματικού και του οικονομικού συστήματος μέχρι τις νομικές αντιδικίες για τις σωστές τιμές μετατροπής για συμβάσεις- θα ήταν πάρα, πάρα πολύ μεγάλες.

Τελικά, θα λειτουργήσει το πρόγραμμα; Η Ελλάδα θα πρέπει να ανέβει άλλο ένα βουνό παρόμοιο μ' αυτό που μόλις ανέβηκε, και η επιτυχία θα εξαρτηθεί ζωτικά από την σταθερή και ισχυρή εφαρμογή του από την Κυβέρνηση. Σε όλα τα προγράμματα συμβαίνουν απρόβλεπτα πράγματα, και το πρόγραμμα αναμφίβολα θα πρέπει να αναπροσαρμοσθεί στην πορεία του. Όπως είπε η Κριστίν Λαγκάρντ, «οι κίνδυνοι παραμένουν εξαιρετικά υψηλοί».

Όλα αυτά είναι αλήθεια. Είναι όμως επίσης αλήθεια ότι το πρόγραμμα αντιμετωπίζει καθαρά τα δύο πλέον θεμελιώδη θέματα που αντιμετωπίζει η Ελλάδα –όχι μόνο το υψηλό χρέος, αλλά επίσης και τη χαμηλή ανταγωνιστικότητα. Και είναι δίκαιο να ζητάμε αμερόληπτες θυσίες, όχι μόνο μέσα στην Ελλάδα αλλά επίσης μεταξύ της Ελλάδος και των πιστωτών της.